

PRILOG PROUČAVANJU LEKSIKE PANONSKIH ŽITIJA

Olga NEDELJKOVIĆ, Beograd

Čitavih 120 godina, otkako je Gorski otkrio prva tri rukopisa Ćirilovog žitija, Panonske legende se proučavaju kao dragocjeni izvor staroslavenskog jezika, posebno na proučavanju leksike, a specijalno sa gledišta semantike. U tom smislu su od naročitog interesa postojeći prijevodi ovih spomenika na žive slavenske jezike, jer u njima pojedini nejasni izrazi u širem okviru konteksta dobivaju re-ljefni izražaj. Na pitanju nejasnih mjesta u Panon. žitijima posebno se zaustavio prof. Grivec u članku objavljenom u »Linguistica Slo-vaca« III, Bratislava 1941., i ponovo se osvrnuo na to u aparatu uz svoj latinski prijevod Žitija objavljen u Radovima Starosl. instituta IV, 1960. g. Ipak, imajući u vidu radove na pripremi izdanja srpsko-hrvatskog prijevoda ovih spomenika, mislim da pitanje nejasnih mjesta u njima još nije izgubilo od svog interesa. Zaustavljamo se na četiri leksička podatka, koja su u postojećim prijevodima doži-vjela raznoliku interpretaciju. Uzimamo u obzir ove prijevode:

1. *Ernst Dümmler*, Die pannonische Legende vom heiligen Methodius, AfSIPh XIII, latinski prijevod.

2. *Ernst Dümmler und Franz Miklosich*, Die Legende vom heiligen Cyrillus, Wien 1870., latinski prijevod.

3. *Franz Miklosich*, Vita Sancti Methodii, russico-slovenice et latine, Vindobonae 1870., latinski prijevod.

4. *Franc Grivec*, Vita Constantini; Vita Methodii — Latinski prijevod u Radovi Starosl. inst. IV, Zagreb 1960., str. 169—213 i 214—238.

5. *P. A. Lavrov*, Svv. Kirill i Mefodij, pervoučitelji slavjanske, Kniga dlja čtenija po istorii srednih vekov, Moskva 1912., ruski prijevod.

6. *V. Sl. Kiselkov*, Panonskite legendi ili prostranite žitija na slavjanskite prosvetiteli Kiril i Metodi, Jambol 1923, bugarski prijevod.

7. *J. Perwolf*, Životy svv. Cyrilla a Methoda, Prameny dějin českých I, Praha 1873., češki prijevod.

8. *Jaň Stanišlav*, Životy slovanských apoštolov Cyrilla a Metoda, Panonsko-moravské legendy. Praha-Bratislava 1933, slovački prijevod.

9. *Franc Grivec*, Žitija Konstantina in Metodija, Celje 1936; sa izmjenama — Žitje Konstantina in Metodija, Ljubljana 1951., slovenački prijevod.

10. *T. Lehr-Splawiński*, Żiwoty Konstantyna i Metodego, Poznań 1959., poljski prijevod.

11. Životopis Konstantina. »Novine Danica«, Zagreb 1963, br. 33, 34, 35, hrvatski prijevod.

Бъ стропъты

U IV glavi Ćirilovog žitija, u odlomku o Konstantinovom školovanju u Carigradu, u rukopisu XV v. Moskovske duhovne akademije stoji: с тѣми бесѣдоваше, съ нимиже бѣаше полезнѣе, оукланѣася отъ оукланѣющихъсѣ въ стропъты.¹

Tekst Vladislava Gramatika iz 1469 g. — съ тѣми (бесѣдоваше) съ ними же бѣаше полъзнѣе, оукланѣе се от оукланѣющихъ се въ завѣс² predstavlja interpretaciju staroslav. izraza въ стропъты, koji vjerovatno nije bio dovoljno jasan srpskom prepisivaču XV vijeka. Zapravo stsl. riječ стропътъ, grč. ποιμίλια, lat. *varietas* — krivina, neravnina, hrapavost, oporost, surovost, grubost, neotesanost, uporstvo, zloća i sl.³ Svi slavisti novijeg doba vraćaju se izrazu стропъты i prevode:

Dümmeler-Miklošič (str. 232): vitans eos, qui *aberrant in devia*, što tačno znači »stranputica«.

Perwolf prevodi na češki: uchylují se *v nepravosti*, dajući time posebnu nijansu smisla izraza (str. 45).

Lavrov (Kniga dlja čtenija, 141) služi se staroruskom derivacijom starosl. izraza i prevodi удаляясь людей строптивыхъ, te time daje ovoj stsl. riječi ponešto izmjenjeni smisao u savremenom ruskom jeziku.

Kiselkov se oslanja na objašnjenja A. Teodorova-Balana uz njegovo izdanje teksta⁴, pa kod njega ovo mjesto glasi: странеше от хора, които клонят към буйност (str. 8).

¹ P. A. Lavrov, *Materialy po istorii vozniknovenija drevnoj slavjanskoj pis'mennosti*. Trudy slavjanskoj komissii, T. I. AN SSSR, Leningrad 1930, str. 4; cfr. Radovi Staroslav. inst. IV, str. 99.

² Lavrov, *Materialy*, 42

³ F. Miklosich, *Lexicon palaeoslovenico-graeco-latinum*, Vindobonae 1865, s. 895; cfr. A. G. Preobraženskij, *Etimologičeskij slovar' drevne-russkogo jazyka*, Moskva 1910-1914, str. 400.

⁴ A. Teodorov-Balan, *Kiril i Metodi*, Sofija 1920, str. 33.

J. Stanislav se vraća Dümmler-Miklošičevoj interpretaciji — koji sa odклонили od *pravej cesty* (str. 16).

Grivec prihvaća isto prvobitno značenje stsl. **стръпѣтъ**. Stoga u prvom izd. (str. 54) kod njega stoji »ki so zašli *na stranpoti*«, a u drugom (str. 60) »ki so zašli *na kriva pota*«, dok se u latinskom prijevodu vraća Dümmler-Miklošiču — qui aberrant *in devia* (str. 32), navodeći paralelu iz stsl. prijevoda jevanđeljskog teksta **и бѣдѣтъ стръпѣтънаи въ праваи**. (Luc. III, 5) .

Pod utjecajem Lavrova Lehr-Spławiński daje »którzy się skłaniali *do zgiełku życia*« (str. 10), čim se još više udaljava od osnovnog značenja staroslavenske riječi.

U najnovijem srpskohrv. prijevodu u »Danici« 1963 to mjesto je prevedeno »a izbjegavao je one *koji su zastranili*«, što bi odgovaralo osnovnom značenju izraza.

Imajući u vidu najbliže značenje stsl. **стръпѣты** prijevod ovog izraza u Ćirilovom žitiju bi bio: *koji skreću sa pravoga puta* ili bolje *koji idu stranputicom*.

ДНЕВЪ ТВОРАЩЕ

Posebno nejasno mjesto nalazi se u VI glavi Ćirilovog žitija u opisu njegove misije Agarenima. U Moskovskom rukopisu XV v. stoji: (До)шедшимъ же имъ тамо, и бѣху образи написани дѣмоньстїи вѣнѣкоуду на дверехъ вѣсѣхъ христіанъ, днѣвъ твораше и роугающе (св).⁵

Kod Vladislava Gramatike ovaj pasus je znatno proširen i glasi: Дошдѣшимъ же имъ тамо, видѣше и странныи и гноуєсныи вѣщи, шт б(о)гоборныхъ(ь) Ягаранъ сѣдѣвшихъ се тоу, неже бѣху сѣтворилн на пороуганїи и подѣмѣхъ вѣсѣмъ иже въ бл(а)гочѣстїи ш х(рист)ѣ живоуѣшимъ(ь) христіаннмъ(ь) въ мѣстѣхъ(ь) онѣхъ(ь), оскрѣвляюще снхъ немало. Бѣху бѣ образы бѣсѣвскыи написани вѣнѣкюдѣ на дверехъ вѣсѣхъ(ь) христіанъ, игри твораше и роугающе се.⁶

Teško je pretpostaviti da bi ovaj tekst predstavljao kasniju proširenu interpretaciju prvobitnog kraćeg teksta, sačuvanog u Moskovskom rukopisu, pošto u njemu nalazimo nove nejasne podatke, a on sam ne olakšava razumijevanje cijelog sadržaja odlomka. Stoga je mnogo vjerovatnije da je Moskovski tekst rezultat skraćivanja prvo-

⁵ Lavrov, Materialy, 8; cfr. Radovi Stsl. inst. IV, str. 103 i bilj. 10 na str. 106.

⁶ Lavrov, Materialy, 45.

bitnog šireg teksta koji je odgovarao varijanti Vladislava Gramatika; ali je u njemu očuvan prvobitni izraz **ДИВЫ ТВОРЕШЕ**, koji je kod Vladislava Gram. dobio interpretaciju »igri tvorešte«. Ova srpska interpretacija XV vijeka u sadašnje vrijeme nije dovoljno jasna. U doba Vladislava Gramatika izraz »igre« mogao je da ima značenje *narodni plesovi*. To bi tekstu dalo smisao da su muslimani ispred slika demona izvodili neke plesove, što nema nikakvog smisla. Mogao je izraz *igre* u XV vijeku imati i značaj pozorišne predstave (kasnije »igrokaz«), bilo u smislu mirakula, bilo u smislu renesansnih farsi, koji su mogli da budu poznati i Vladislavu Gramatiku. Ovo posljednje značenje »farse-burleske« moglo bi da odgovara smislu teksta gdje se govori o izrugivanju kršćana, ali takav smisao nije mogao imati ovaj izraz u IX vijeku kad je napisano žitije.

Dümmler-Miklošič, koji su se služili redakcijom tipa Vladislava Gramatika, ali sa sačuvanim izrazom »divy tvorešte«, preveli su to mjesto: *qui cum illuc pervenissent viderunt res miras et immundas ab iis factas, quas facerant, ut deriderent et cavillarentur christianos omnes, qui eo loco morabantur, magnopere eos affligentes, pinxerant enim formas daemonum extrinsecus in ianuis omnium christianorum, res deformes facientes atque illudentes eis.* (str 233).

Perwolf se na ovom mjestu služi kraćim tekstom i prevodi: *Když došli tam, i byli namalovali Agarjané podoby d'ábelské zevnitř na dveřích všech křest'anův, čáry provozující, a se posmívající* (str. 7—8). Prevod izraza »divy« sa »čáry« u ovom slučaju ne odgovara općem smislu konteksta, gdje se ne govori o nekim magijskim obredima, već o izrugivanju kršćana.

Lavrov, služeći se kraćim tekstom, uopće izostavlja nejasan izraz i prevodi: *На дверяхъ христіанскихъ домовъ съ наружной стороны были написаны изображенія демоновъ* (str. 144). Posljednja je riječ teksta »rugajušte se« prenesena u prethodnu rečenicu — *сарацины глумились надъ ... христіанами.*

J. Stanislav dao je izrazu »divy tvorešte« novi smisao: *mrzkosti činiac* a rúhajúc sa (str. 21).

Na sličan je način i Lehr-Splawiński u prevodu svog rekonstruisanog teksta dao: *przedstawiające potworności* i urągające im (str. 18).

Sve su ove interpretacije izraza učinjene bez obzira na drugo mjesto u Konstantinovom žitiju, gdje izraz »divy tvorešte« dolazi

u potpuno istom obliku, i očevidno, u istom smislu. U istoj glavi o misiji kod Agarjana stoji da ovi по снх⁷ же показаше њѣмѣ днѣмъ творѣше, вѣртоградъ насажденъ иногда въ землѣ изникнуше.⁷ Ovdje je potpuno jasno da »divy tvorešte« znači »nastojeći da ga zadive«, »da zapanje«. Isti je smisao, kao što je pokazano (v. Grivec u Radovi Starosl. inst. IV, str. 106, bilj. 10) imao ovaj izraz u Kločevu zborniku 10a/563 — днѣвѣнѣмъ съ сѣктѣмъ облагана нѣб(ѣ)сноѣ теченѣ гонѣ, днѣвѣ творѣтѣ оумѣ. землѣ вѣсаштѣ повѣлѣнѣмъ на кодахъ...⁸ U tom smislu preveo je rečeni izraz »divy tvorešte« sa »udivljenije« Kiselkov u inače slobodnijem prijevodu čitavog odlomka: бяха изписали демонски изображения. които пораждаха удивление и възмущение (str. 11).

Slično je Grivec u prvom izdanju prijevoda (prema širem tekstu) preveo to mjesto »da bi se *strmeli* in se rogali« (str. 58), a u drugom izdanju »njim *v osuplost* in *zasmeh*« (str. 65), dok u latinskom prijevodu daje: »imagines enim daemonicae pictae extrinsecus in ianuis omnium christianorum, *stupefacientes* et *illudentes*« (str. 179) uz upozorenje da je Miklošič prvobitno netačno tumačenje izraza »divy tvorešte« kasnije zamijenio »praeclare vertit« — *stupefacturi* (in Lexico 161). Treba naglasiti da je Vladislav Gramatik i na drugom mjestu u pasusu o »vertogradu« jednako preveo izraz »divy tvorešte« sa »igri tvorešte«, što u ovom slučaju nema nikakvog smisla.

U prijevodu koji se objavljuje u »Danici« to mjesto u cjelini glasi: »Kad su tamo došli, vidjeli su kako čudnim i besramnim stvarima sramote i izruguju sve kršćane koji ondje žive, silno ih žalosteći. *Smijeha i čuđenja radi*, izvana, na vratima svih kršćana naslikali su slike demona.« U težnji za očuvanjem punoće izvornog teksta izvršena je inverzija, te je tamni izraz prebačen naprijed u obliku »smijeha i čuđenja radi«.

Treba ipak primijetiti da u ovom slučaju interpretacija izraza *divy sa igre* Vladislava Gramatika nije sasvim bez smisla. Istorijski je poznato da je tadašnji kalif Mutavakil na sve moguće načine sramotio kršćane. On je doista naredio da se na spoljnim vratima kršćanskih kuća okači drvena ikona koja prikazuje đavola. Imajući u vidu posebno negativan stav muslimana prema religioznom slikarstvu, jasno je da su slike demona predstavljale aluziju na ikone, a

⁷ Lavrov, *Materials*, . . . ; cfr. Radovi IV, str. 105.

⁸ A. Dostál, *Clozianus* — staroslavěnský hlaholský sborník, Praha 1959, 10a/563.

»divy« ispred njih trebalo je da ismjevuju kršćanske obrede štovanja ikona. U navedenoj rečenici »divy tvorešte« podrazumijeva kao objekat publiku, prolaznike, dok se »rugajušte se« odnosi na kršćane. *Divy tvorešte i rugajušte se* značilo bi ovdje da su Agareni pred tim ikonama demona *izvodili uvredljive prizore* za porugu kršćanima.

ИЗНИЦА

U IX glavi Metodijeva žitija vodi se spor između Metodija i latinskog episkopata moravske crkve. Žučnu prepirku prekida intervencija vladara. U rukopisu Moskovskog Uspenskog sabora iz XII vijeka stoji: *Многамъ же рѣчьмъ прогоненамъ, и не могушеть противу емъ отвѣщавати, рече король изница не троужанте моего Меодия, оуже бо самъ естъ(ъ), како и при пещи, оупѣтилъ⁹.*

Riječ *изница* slavisti tumače različito.

Dümmler prevodi to mjesto: *Multis verbis factis cum illi respondere non potuissent, dixit rex pronus* (I. e. humiliter): *Ne fatigetis Methodium meum, iam enim sudare coepit, ac si esset prope fornacem* (str. 160). U ovom kontekstu »*pronus*« bi značilo *naklonjen, odan*.

Perwolf je u istom smislu preveo: *řekl král milostive* (str. 47).

Slično je i J. Stanislav dao: *riekol král' láskave* (str. 78).

Miklošič u svome rječniku razdvaja stsl. *изница* na *из* i *ница* i objašnjava grčkim *λοξῶ τῶ ὀφθαλμῶ*¹⁰ — ispod oka, poprijeko, ljutito, nepovjerljivo, mrko. Njegov latinski prijevod isto tako glasi: *rex obliquis oculis intuens dixit: Ne vexate Methodium meum...* (str. 17).

Prema Miklošičevom *obliquis oculis intuens* Teodorov-Balan¹¹, a za njim Kiselkov to mjesto slično prevode: *крала каза изпод вежди: Не измѣчвайте моя Методии, защото вече се изпоти като при пещ.* (str. 48).

U istom smislu i Grivec u oba izdanja svog prijevoda stavlja: *je kralj rekel izpod čela* (1 izd. str. 106; 2 izd. str. 123). Međutim u latinskom prijevodu vratio se Dümmlerovoj interpretaciji: *dixit rex pronus* (str. 229).

Lavrov nejasan izraz ispušta i kratko kaže: *король сказалъ...* (str. 177).

⁹ Lavrov, *Materialy*, 75; *Radovi IV*, str. 159.

¹⁰ Miklosich, *Lexicon*, 452.

¹¹ Teodorov-Balan, Kirilъ i Metodi, str. 102.

Nijedan od citiranih prijevoda tipa Miklošiča ne odgovara općem smislu odlomka, prema kojem se vidi da vladar uzima Metodija u zaštitu i hoće da okonča prepirku sa šaljivom primjedbom da se Metodije u sporu oznoji. Teško bi se moglo prihvatiti mišljenje Teodorova-Balana da kralj istupa sa izvjesnim sarkazmom¹². Prije bi se iz samog konteksta mogao steći utisak da je vladar naklonjen Metodiju, koga u ovom slučaju naziva »moj«; takav je smisao dao rečenici prvobitan prijevod Dümmlera, samo što samu riječ **изница** nije lako dovesti u vezu s *pronus* — *napred nagnut, kos, onda sklon, naklonjen čemu*.

Etimološki, izraz **изница** mogao bi se staviti u vezu s glagolom **изницати** — *ἀναφύομαι*: u Knjizi Bitija XLI, 23, u rečenici **κλσι. . . изницаху къ слѣдъ ихъ** ovim je izrazom prevedena riječ *ἀναφύοντο*, pullulabant. »Crkveno-slavenski rječnik« Djačenka za ovaj stsl. glagol navodi značenje **изницаю, выхожу, выдаюс, высказываюс, вырастаю, упрасиваю, уговариваю**; cfr. **изникнүти** — *упрашивать, выростат, умолять*.¹³ Sreznjevski pored navedenog mjesta iz Biblije navodi primjere upotrebe istog izraza u prijevodu Georgija Amartola, Metodijevu žitiju i u Pandehovu Ant. — XI vijeka.¹⁴ Možemo misliti da je u sačuvanom ruskom rukopisu Metodijeva žitija iz XII vijeka ovaj glagol bio upotrebljen u navedenom prenesenom smislu *умољјавати, наговарати, убјеђивати* i sl. Oblik **изница** treba shvatiti kao haplografiju oblika aktivnog participa prezenta **изницаа** > **изница**. Moglo bi se pomišljati da je izraz **изница** upotrijebljen i u smislu *isticati se, izlaziti*, tj. da je vladar *upao* s ovim riječima u diskusiju da je prekine na šaljiv način. Ali je vjerojatnije obzirom na opći smisao teksta pretpostaviti da je ovdje izraz **изница** izet u spomenutom prenesenom smislu — *molećivo*. U tom slučaju bi najzgodnije mogli prevesti ovo mjesto: »A kad su mnoge riječi pale, te se nije moglo njemu protivrječiti, reče kralj *molećivo*: Ostavite na miru moga Metodija, jer se već kao kod peći oznoji.«

Оусоужьш

U posljednjoj glavi Metodijeva žitija, pri opisu njegove smrti i pogreba dosta tešku riječ za prijevod predstavlja stsl. aktivni parti-

¹² Teodorov-Balan, l. c.

¹³ G. Djačenko, Polnyj cerkovno-slavjanskij slovar'. Moskva 190. str. 216.

¹⁴ I. I. Sreznjevskij, Materialy dlja slovarja drevne-russkogo jazyka. S. Peterburg 1893, str. 1072.

cip prošlog vremena **οὐςκζδѣши** od glagola **οὐςκζдити**. U jedinom navedenom rukopisu ruske redakcije XII vijeka stoji: **Οὐςοὐζѣши же и сκѡи οὐсѡници и дѡстѡнни чѣсти сѣтворивѣши**.¹⁵

Dümmler u latinskom prijevodu tumači navedeno mjesto: *Discipuli eius re considerata debitos honores reddiderunt* (str. 163). Ablativ apsolutni perf. glagola **οὐςκζдити** ovdje znači — *razmotrivši stvar*. (Cfr. Miklošič, *Lexicon*, s. 1073).

U istom smislu Perwolf je preveo: Učenici jeho *poradivše se*, i náležitou úctu vzdavše (str. 52). Slično Stanislav: *I uradiac sa učenici jeho a dóstojné úcty mu vzdajúc . . .*«.

Imajući u vidu istu vezu s korijenom **сждѣ** — *κρίδις, κρίμα*, iudicium, Lavrov također prevodi: *разсудили дѡстѡйнымъ образомъ воздать ему послѣднюю чѣсть*. (str. 181).

Isto tako i Lehr-Splawiński prevodi: *Uczniowie zaś jeho złożywszy radę i częśc należnąmu oddawszy* (str. 120).

Međutim već je Miklošič u rječniku pored perf. glagola **οὐςκζдити** — *κρίνειν*, naveo i impf. glagol **οὐςκζдѣти** — *κατακινεῖν*, lat. *adornare* — *opremati, pripravljati, polagati, stavljati i sl.* (u vezi s drugim značenjem korijena **сждѣ** — sud, posuda, lađa i sl.)¹⁶ Stoga je u svom prijevodu Metodijeva žitija preveo navedeni stsl. particip aktivni prošlog vremena **οὐςκζдити** latinskim *exornatum*: *exornatum discipuli debitis honoribus prosecuti et officio ecclesiastico latine et graece . . .* (str. 23).

Ovo drugo tumačenje prihvatio je i Teodorov-Balan,¹⁷ izvodeći izraz **οὐςκζдѣши** ne od **сждѣ** — iudicium, *κρίδις, κρίμα*, već od **сждѣ** *σκεῦος, ὄργανον*, arca, instrumentum — *oprema, sud, posude, sprava, oruđe, kovčeg, lijes = sanduk (mrtvački)*. Prema tome gl. *u-sōdi-ti* znači isto što i grč. *κατασκενέξιεν*, lat. arca *condere, adornare, exornare, curare corpus mortui* — *opremati, staviti, položiti u sud, u sanduk, u kovčeg, na mrtvački odar i sl.*

U tom smislu Kiselkov prevodi: *Каго го поставиха в ковчег и како му сториха дѡстѡйна почит* (str. 52).

F. Pastrnek u kritici na Teodorova-Balana složio se s time da bi takvo značenje izraza dobro odgovaralo tekstu, ali je izrazio sumnju u vjerodostojnost takvog tumačenja, tvrdeći da građenje

¹⁵ Lavrov, *Materialy*, 78; Radovi IV, str. 166 i bilj. 15-16 na str. 167.

¹⁶ Miklosich, *Lexicon*, 1073.

¹⁷ A. Teodorov-Balan, *K'm narečenite panonski žitija*. Godišnik na Sofijskijat universitet, kn. XIX, Sofija 1923, str. 8.

riječi takvog tipa nije uopće poznato u slovenskim jezicima. »Mame ve slovanštine dosti četne nazvy pro ruzna nadobi, npr. čьbanъ (džban), гьрньсь (hrnec), misa, orožьje, raky (rakev) a t. d., ale sloves, jako by bylo nejake *vъ-čьbaniti, nemame. Sloveso, spisovatelem predpokladane, je tedy naprosto nejiste«. ¹⁸

Glagol оуѣжити u smislu *staviti u sud, u kovčeg*, doista se ne sreće u većem broju spomenika, ali je mjerodavno, da je on u ovom smislu posvjedočen u Euhologium Sinaiticum-u (НОГЫ МЫСЛЕНЬЯ ОУѣЖИТЕ КОЛѣЗНЫИ) ¹⁹ i u Glagol. Clocianus-u (ПОБѣДЬНЫИ ОУѣЖДАЮШЕ ПРІКЛАДЪ) ²⁰. U pagansko vrijeme mrtvaci su bili kod Slave-на оу-сѣсжждени въ ладни: cfr. rusko судно. Sa ovog gledišta pitanje o značenju izraza оуѣсжжаше bilo je posebno razrađeno u spomenutom članku Fr. Grivca »Težka mesta v Žitjih Konstantina in Metodija« ²¹ i ponovo rezimirana u bilješci 8 na str. 237 njegova latinskog prijevoda u Radovi IV, te ga možemo smatrati definitivno riješenim: »Njegovi učenci pa so ga deli v rakev in mu dostojno čast izkazali« (1. izd. str. 111; 2. izd. str. 132); lat. — Discipuli autem eius curantes eum, dignos honores ei reddiderunt (Radovi IV, 237). U srpskohrvatskom prijevodu to mjesto treba da glasi: »Tada ga njegovi učenici staviše u kovčeg, ukazavši mu dostojne počasti.«

Résumé

UNE CONTRIBUTION AUX ÉTUDES DU LEXIQUE DES VIES PANONIENNES

Dans cet article l'auteur a traité quelques expressions dans le texte des Vies panoniennes qui ont, dans les traductions existantes, des nuances diverses du sens.

1. »Vъ stropъty« (La vie de Constantin) nous traduisons en serbo-croate par »stranputnica« = lat.: *in devia*.

2. A l'expression »divy tvorešte« (La vie de Constantin) dans le manuscrit de Moscou du XVe siècle et à la place correspondante au manuscrit de Vladislav Gramatik: »igri tvorešte« nous donnons l'interprétation suivante: »izvodili su uvredljive prizore« = lat.: *stupefacientes* ou *res deformes facientes*.

3. »Iznicę« (La vie de Méthode) nous traduisons en serbo-croate par »molečivo« = lat. *pronus, humiliter*, en rapport au verbe »iznicati« = lat.: *pullulare*.

4. L'expression »Ousoužьše« (La vie de Méthode) a été expliquée, grace au professeur Fran Grivec, d'une manière définitive. En serbo-croate l'expression est truduite par: »stavivši u kovčeg« = lat. *curantes, adornare corpus mortui*.

¹⁸ F. Pastrnek u »Slavia« III, str. 143.

¹⁹ R. Nachtigal, Euhologium Sinaiticum, T. I, Ljubljana 1941, 97b 19.

²⁰ A. Dostál, Clozianus, 11a, 14 (1654).

²¹ Fr. Grivec, Težka mesta v Žitjih Konstantina in Metodija. Linguistica Slovaca, III, Bratislava 1941.